

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Iudex

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

est... quod non amplius quam... per totum visu legabant quod non amplius quam... quod non amplius quam...

is A postoli mundi climata circuibant hic ad Orientem ille ad Occidentem, hic ad Arcton, ille ad Meridiem, nauigantes interdum raro, id quidem, neq; aliter, quam cogente locoru situ, sed quem precor equitem legis praeter vnum ex omnibus Ioannem? neq; id amplius quam semel, idq; perexiguo viz spatio, dum quod Clemens scripsit & Ecclesiastica habet historia ad recuperandam perditam adolescentis animam pia illum festinatio perurgeret, quomodo autem equitarent, quorum dominus pedesibat? Vix a sellam semel quidem ille mox in cruceum ascensus ascendit. Quod si sanctitate inaccessibili, haec exempla te praegravant. Ad Romanae regiones, quae orbem terrarum subegere, magna ex parte pedestres fuisse noiscuntur, in quibus non solum atq; arma suis pedibus portabat, sed multorum panem ac viaticum dierum, vallum quoq; quo in finibus hostium castra in dies circumspicere nocturnis ab insulibus tegerentur. Vnde eleganter Cicero noster, quodam loco de militibus Romanis, gens cum fortibus, caeterarum gentium arma non impedimentum, sed quasi vestimentum esse dixisset, hoc praecipuum illis dedit, ut diceret Romanis solis arma non vestem esse, sed ut humeros ac lacertos. At cum eas quas dicebam militares iacinas subissent, totum demum videri sibi esse vestitus, neu quis moderni sermonis consuetudine labi possit, militum appellatione pedes accipi, eosq; accipi, eosq; ab equitibus quamuis uterq; militet, hoc tamen nomine solitos multis Romanae historiae locis aduertente est. Proinde magnum tibi lenimen, ac solatium laboris harum recordatio praestare potest, non inermi tantum ac vacuo, & duro licet, tuto tamen calle pergenti, sed armato etiam atq; onusto, & periculoso, tramite pediatu. Si quidem nihil ad tolerantiam asperarum reru efficacius quam cogitare eadem multos fortibus animis fuisse perpeilos, Pudet enim generosum spiritum non posse vnum, quod innumerales potuere, quae cogitatio non in laboribus modo qui difficilis, sed in his quoq; qui miser mi videntur cruciatibus, in doloribus, corporeis maxime in ipsa demum morte profuerit. D. Longum egero durumq; iter pedibus molitus ago. R. Nihil aequo durum iter lenit, molitumq; animum feremat. ut nobiles ac firmas cure, quae nisi bonis ac doctis viris peccus in colere, viaq; omnes comitati neciunt. His si grata iocietas amici laeti, & eloquentis accesserit, non tantum leue iterq; sed & breue videbitur. Multos iucunda confabulatio sic affecit, ut & vix duritiam non sentirent, & de breuitate longi licet itineris, querentur neq; iussit, sed vectos esse credentes. Est & illud enim inter mimos Publus noctilunum, Comes tacundus in via pro vehiculo est.

POETICAE SENTENTIAE.

Vergil. de litera Pythagorae. Litera Pythagora discrimine est a bicorni, Hanc ut a spectem praefere Sidetur. Nam via virtutis dextrum petit ardua callem, Dispositumque aditum primum spectantibus offert: Neque enim praebet seculis in serice summo. Mille gemitat iter via lata, sed vltima meta Praecipit capiti, voluitque per ardua saxa, Quaeque enim duro; capis virtutis amore Vixit, ille sibi laudemque decique parabit: At qui desultum luxuriamque sequitur inertem: Dum saepe oppositis incauta mente labores, Tarpia iugumque simul miserabile transiget auum.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

De duobus itineribus, Dial. XXXII. Francisci Terracina. DOL.

Durum iter pedibus meis ago. R. Quid tu igitur alienis malles, quae non tuis manibus operari: neq; alienis oculis videre, neq; alienis auribus audire, neq; alieno palato degustare neq; alieno pedibus ambulare delectet alienis? D. Pedites eo R. An vero in itinere meo inuicem eques an exibus? quid per mundum ire, nisi perperam dolo? O principium humile! & o finis humilior! quam futurum iter vnumq; sunt media, & in breui cursu, quanta profertur in itinere: nec vnde certe, nec quo pergitis, meminitis. D. Longum cogor pedes agere, R. Cogi quidem durum fateor, sed agere volens sequitur indignatio & dolor necessitatis pondus in non cogi? fac sponse quod cogaris. Vis ut iter longum breue iter vnum ob quadripedem, cuius vsum nescis, quam diu tibi non concesserit, naturae munus obliuisci, quod multi faciunt, quos vix itaq; intratabilis, & caduci equi fiducia deducit perperam, hoc est pedes inuitiles, equos multos. D. Longum iter pedes agere, nemo delictet, nemo tibi tuo cum vectore negotii. Non cogaris circumducere, non tricare, non passere, non aut tergem iter agere, aut artem pedis vngulam, & tractare digitus ancipites claudas, semperque sollicitus quid beata peruiqui cum vicinis agat, non oculos quiesces. Nam qui equitant, noctu etiam laborant. D. Pedibus longum iter ago. R. Calceatus forsan. Sancti autem patris pedibus delecta iustitiam, Nuncius Dei omnipotentis

iter in aegina qui noctu fero faciunt, damnantur. Plat. in Cratyllo. Itineris Deam geminam esse scito, iudicatricem scilicet & seruatricem, & illam esse lucem sub nomine Lunae, hanc vero sub Dianae nomine fidem: & quicquid casu quodam alienum itinere repperit, Deo esse dicendum; ut cognoscas fortunam prosperam esse ad Dei prouidentiam referendam. Sic in Plat. de legibus dialog. 10.

Iter longius esse videtur, cum ignari quantum sit ambulamus quam cum gnari, si modo caetera res pares adint: quia noile quantum sit, non nisi noile eius numerum est, remq; non determinatam pluris quam determinatam esse necesse est. Ergo quemadmodum si nostri quantum sit, finitum id esse necesse est, sic etiam si ignotas, quasi reciprocetur, animus cauillatus oberrat, infinitumq; id esse videtur, quod finitum est. Arist. probl. sec. 5. tex. 25.

Iudex. Iudicium.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iudex Graece κριτής, ὁ δὲ κριτής, iudico dicitur. Venitq; à iudicio, quasi ius dico: & iudicatio, quae est iusti iudicium, sic Arist. h. 1. Polit. hinc etiam iudicium, qui est actus iudicis, in quantum iudex est, id est, in quantum est ius dicens, ideo est actus iustitiae, id est, executio iustitiae, secundum B. Thom. secund. secund. quae. 60. artic. 1. Iudex est vir bonus, iurisdicendi, & aequitatis peritus, ad id id muneris publica auctoritate vocatus. Claudius Cantimacula de officio iudicis. l. 9. qua auctoritate natus iudex. ibid. c. 5. Quod & quae sint iudicium species. h. 2. c. 2. Ordinarius iudex est, qui iurisdictionem iure suo, non alieno beneficio habet. Vel ex sententia Iuliani & Papiniani, is dicitur, qui natiuam, non datiuam modo, iurisdictionem habet: hoc est, qui eam iure magistratus, non mandato speciali obtinet. Vel vocatur ordinarius, apud quem legis actio est: ex definitione Molestini & Valeriani verbis. Ordinarius omnium non aequalis est natura, potestas, aut iurisdicatio: quidam enim maius, quidam minus imperium, aut etiam simplicem habet iurisdictionem. Iudex delegatus est is, qui iurisdictionem non suo iure, sed alieno beneficio habet. Horum quidem alii a fortuna, seu culmine imperiali dati, simplici alii appellatione principis delegati, quidam

Iudicium verum iudicare. Zach. 7.
Iudicium iudicium pacis iudicate in portis vestris.
Iudicium coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis eius, ut haec
iudicium sine praedicio, nihil faciens in alteram partem declina-

¶ PATRUM SENTENTIAE.

Nobis iudicare. Hoc loco nihil aliud nobis praecipit existimo, nisi
iudicare, quod dubium est quo animo fiant, in meliorem partem
percepturum. Quod enim scriptum est, a fructibus eorum cognoscitur
eos, de misericordia dictum est, quae non possunt bono modo
fieri. Sunt quaedam facta media, quae ignominiam, quo animo fiant,
aut in bono & malo fieri possunt, de quibus temerarium iudica-

re non videtur. *August. de sermone Domini in monte*
Matt. 7.

Quo fiant, in quibus temerarium iudicium cauere debemus:
Iudicium incertum est, quo animo quid factum sit: vel incertum est
si factum sit, qui nunc bonus vel malus appareat. *idem ibid.*

Iudicium iudicium plerumque est calamitas innocentis. *idem de*
Dei Lib. 16.

Magis iudicium pudor eorum, excitat autem pertinacia dene-

gationis. *Ambros. de Cain & Abel.*

Iudicium & iustitiam, in iudicio non contempni pauperem,
ut iudicium iustitiam, personam diuitis non recepi, in omnibus o-

mnibus misericordiam referuauit. *Isai. 118.*

Iudicium non est, sine accusatore damnare: quia Dominus Iudam,
accusasse fac, cum non esset accusatus, minime abiecit. *In 2. ad*
Corinth. 13.

Abdicam te a personis omnium redde in iudicio, ac propter iu-

dicium in iudicio pauperem defendas, nec propter gratiam diuiti
debetur ad iustitiam, aut si non potest facere, cognitionem respue-

re. *Hieron. in epist. ad Dan.*

Debet quique propriae virtutes pendere, & pro qualitate
meriti curam aliorum suscipere, ne dum delectatur loco gloriae, si-

ne iudicium auctoritatem, & qui grauius pondere suarum, velit fieri
iudicium auctorem culpam. Durum enim est, ut qui se iudicium tenere

voluerit, auctorem suae iustitiae fiat alieni. *Greg. in Eccl. 7. in glo.*

Quo minus meriti sunt in Ecclesia, & nullis magnorum virtu-

tum potentia, ipsi de terrenis negotiis dicent: quatenus quos ma-

gis necesse bona, minorum supplicium, quos Apollolus contem-

ptum committit, & tamen sapientes vocat, quom dicit sectaria iu-

dicium in iudicium contemptibiles illos constituit ad iudicandum.

Greg. 1. in Rom.

Iudicium dignum subditis nequeunt, qui in subditorum causis
iudicium vel gratiam sequuntur. *In Rom.*

Iudicium fieri iudex, nisi valeas virtute irumpere iniquita-

tem. *Greg. in Rom.*

Iudicium veniam dare non potest, quia voluntati feruit ali-

quod Deus autem potest, quia est suae dispensator ac iudex. *Lactan.*
De Deo.

Quod facit de multis iudicibus, qui ipsas quoque iustitias iudi-

cium, qui quoque merita recabit? Venit inquam, venit domi-

ni cum ciuitati Locrensum, cui praerat, lege lata caussit, vt qui
adulterium commisisset, exoculareretur omni miseratione postha-

bita, deprehensio in hoc crimine filio eius adolescente praecipit, vt
viroque lumine priuaretur. Cumque plebs ciuium submissis

precibus rogaret, indulta ob gratiam principis flagiti venia, ad
deliberandum paululum spaci captans, sibi & filio vnum oculum

districto iudex effodit, primum patrem & feueram iudicem decla-

mando. Egit itaque censura mirabili, vt sibi & filio videndi vsus
supereffet, & in vltionem flagitii duo lumen, vt decreuerat, exca-

rentur. Ita deditum supplicium modum legi reddidit, ac mirabili
temperamento se in misericordem patrem & iustum legisla-

tem partitus est. *ibid.*

Tandiu iudex dicitur, quandiu & iustus putatur: quia nomen
quod ab aequitate sumitur, per superbiam non tenetur. *Cassiod. in*
epist.

Professionem constare efficitur, legum peritos iudices ordi-

nare, quia non facile erroris vitio sordescit, quem doctrina purga-

uit. *Cassiod.*

Non est hesitationis metus, nihil adeo gloriose iacet in iudice,
sicut anare, & exhibere iustitiam, sine omni acceptione personae.

Telle enim Cicerone pro uerbis dicitur: *Exiit personam iu-*
dices, quisquis amicum induit. A iustis, cui iudex obsequitur, si-

nistrum dicit vel amoris dextram nescit. Nam talis debet esse iuris

minister, vt in eius manu nullius auctoritate personae titubet, aut
vacillet libra iustitiae. *Per. Raut. in quadam epist.*

Officium officialium est hodie iura conuolueri, lites suscitare,
transactiones rescindere, dilaciones innectere, lupprimere verita-

tem, fouere mendacium, quae iustitiam sequi, aequitatem vendere, in-

hiare ad actionibus, versutia, concinnare. *Per. Bleser.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Antholog. Sacri. Iacobi Billii.

De Dei iudicio, ac misericordia.

In geminis Christi pedibus considere quom qua
Est opus: vni uis uam non iuris esse queat.

Sperem mihi iudicium pes solus dicitur onnem:
Pes uenia ielus pectora lena facit.

Ergo de iudice ne mens fecerit a labore,
Vel mihi mens nimis fracta timore cadat:

Hoc mihi da quae genitor sanctissime cantem
Semper tui & ueniam, iudiciumque tibi.

Ibidem.

Iudicium humanum, quod falli sepe necesse est
Non semper recipit regula iustitiae.

At Dominus cunctis aequa est, ueraxq; potestas,
Aspectum cuius nulla remotus latens.

Talis laudatur iudex, timeatur, ametur,
Qui uere iustas permanet atque bonas:

Aduersos reuocans, conuersi uicinia remittens,
Atque malis ueniam dando, bonos faciens.

Non ergo audacter mens uere nescia culper,
Quod placuit summi iudices ut birro:

Sed subdat sese iusto ignem antea regem,
Qui nunquam, quae sunt non uolens, uelle potest.

Ibidem.

Cum datur in iusto peccandi optata potestas,
Ut mala mens praue, quod cupit, efficiat:

Ira Dei magna est, qua multos sic quoq; punit,
Ut quibus exultant criminibus percant.

Crescit enim occulte cum longo pane reatus,
Auspibus illucis simul obliuiscitur.

Et magis errant, ne parcaut flagra, timendum est,
Quam, ne non fiat, quod uoluisse nocet.

Sen. Med.

Qui statuerit aliquid parre inaudita alteri,
Aequum licet stat uerit, haud aequus est.

Hor. 4. Carm.

Vindex auare fraudis & abstinenti
Ducuntis ad se cuncta pecunis,

Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus, atque fidus

Iudex honestum praetulit uisui, &
Resecit alto dona nocentium

Vultu & per obstantes cateruas
Explicuit sua uictor arma.

Quid. i. Trist. i.

Iudicis officium est, ut res, ita tempor a rerum
Quarere quae sita tempore tuius erit.

Quid. i. Amor. 10.

Non bene selecti iudicis arca patet,
Petronius.

Ergo iudicium nihil est, nisi publica merces,
Atq; aequus, in causa qui sedet, empra probat.

Hor. 2. Sermon. 2.

Dicam si posero, male uerum examinat omni

Corruptus iudex.

Ter. Phor. 1. 5. An quisquam iudex est, qui possit nocere tua iusta, sibi tute verbum non respondeat? Terent. Heaut. Tu es iudex, ne quid accusandus sis vide. Senec. in Herc. fur. Iudex futurus sanguine humano abstine. Quicumq; regnas, scelera taxantur modo Maiore nostra.

Idem Traged. 7. Si iudicas, cognosco: si regnas iube. Phocildes. Πάρι δ' ἴναυε γίγασ, μὴ δ' ἔχθρον γίγασ ἔχων. Omnibus iusta tribue, neq; iudicium q; gratiam tribuas. Μη γέιν πρὸς ὄντων. Noli iudicare faciem. Ἦν ἐὼ κἀκὸς δ' ἰδὼς, οἱ δὲ δὲ μὴ τῶν ἄρα δ' ἰδὼς. Si tu male iudicaueris, te Deus deinde iudicabit. Μὴδ' ἔπὸς ἄλλων ἀδύνατος εἶναι τῶν ἰδόντων. Nunquam iudicium facere imperites viros permittos. Cleobulus.

Tu d' ἴναυε γίγασ, ἴσσε iudica. Menander. Κατὰ γένει δὲ τῶν κατὰ γένει ὄντων. Accusare non licet Ἐ iudicare simul. Ἀντίθετον μὴ κἀκὸς μὴ ἴναυε. Iudex aminat sum ne punitas ullum.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Iudicium iusti ac iniusti diiudicatio est. lib. 5. Ethic. 6. 6. Frustra iudicia fiunt, de rebus iustis, nisi ad finem perducantur. Ita si sublati iudicium nulla hominum inter ipsos communio esse potest: nec erit quidem, si nemo quod iudicatum fuerit exequatur. Lib. 6. de Republ. 3. 8.

Si quis imprudens & ignarus iudicium tulit, non facit ex iure legitimum iniuriam: nec sic illud iniquum iudicium, quamquam sit tanquam iniquum. lib. 5. Ethic. 6. 9.

Si sciens & prudens aliquis iudicium iniquum interposuit, iniustus habendus est, quod ad eum peruenerit, plus gratiae vel vindictae. ibidem.

Litigantis nihil est nisi ostendere, quia res est, vel non est, vel quia facta est, aut quia non facta est, utrum autem sit iusta vel iniusta, oportet ipsum iudicem cognoscere & non dicere à litigantibus. Arist. lib. Rhet.

Iudex est qui in ciuilibus concertationibus inquisita iudicat. idem lib. 7. Ethic.

Nemo eligitiuuenes iudices aut duces: quia non constat eos prudentes esse, sed eligit ad fortitudinem. idem lib. 3. Top.

Amor, & odium, & proprium commodum, saepe faciunt iudicem non cognoscere verum. idem lib. 1. Rhet.

Apud me tantundem valet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere. Herod. lib. 7.

Nisi diuersae inter se sententiae dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quae dicta est vi: at quum plures dictae sunt, licet tanquam aurum deligere: quod per se discerni quum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. idem, eod. lib.

De iniusto iudicio, DIAL. LXVI, Francisci Petrarcha.

De I.

Iniusto iudicio damnatus sum. R. Vnius iudicis aut paucorum voce testium damnatus, populi vocibus, aut tacito iudicio, quod que est melius conscientia ipsa tua, quodque est optimum diuina conscientia absolendus. Si quidem ad tribunal aeternum iusti iudicis prouocatio salua est. Solet is perperam iudicata rescindere. D. Iniuste iudicor. R. Vt iniustitia iniustos, sic iniustitia iustos premit. Vbi igitur iniusta damnatio, ibi iustus est reus. Nemo autem est tam demens, nisi infamiat, vt hae peruerti sequere iniusto iudicio premi velit. Nemo tam pauidus, nisi sit pessimus, vt non potius damnari eligat iniusto iudicio, quam absolui. Tanto enim id fatius, quanto est melior, oppressa iusticia, quam imperiosa nequitia, quandoq; est optabilior mens bona, propitia fortuna, quamuis illa laboribus, hae delictis affluat. Plus dicam, tanto est melius iuste etiam damnari, quam iniuste absolui: Quanto est peius impunitum quam punitum crimen, in hoc enim sceleris iuncta iusticia est. Malo quidem magno, bonum ingens. In illo autem scelus, & impunitas: quae nescio, an sceleris opem tantumlibet damni, infamiae, supplicii, nullo salce curabitur, & viribus suis, & multo maxime celestis ope consistet. Erunt praeterea, quorum sese paribus soletur euentibus, haud spernendi comites. Roma Furus Camillus, ac Lilius,

Salinator, Athenis Aristides atque Melchides, amulorum quidem (quod miseris) Cicero & Socrates, ante horum Publico Clodio similem fieri malis: atque horum, ut primus, & in sua vrbē clarissimus, sed iudicio damnatus, & inter muka flagitia notissimū quoque conuictus, violentiarumque religionum, concordibus omnium, tenentis absolutus est, quisquam ne adeo falsum iudicium, qui non illius absolutioni Cicero's hostis sui demeritis, quae exilium anteponat? Sed humana haec arguitur, alius aspicias, videbis pressum falso iudicia calce, quae eius electissimam tanti vestigium haerentem dicitur, postea sequuti sunt, tanta innocentia, tantumque innocentiam iudicari turbis incursum, ac scopulis innocentiam iudicio offendor. R. Est qui iudicet, in qua iustitiam patientibus, quique ait. Mea est vltio de opere, magni ibi habitant vltiores. Nullus beluam quam conscientia. D. Iniusto iudicio iustus sum. Iuris bene vti, as non vltima est, qua iustitiam laesat, cum sua cuique semper nocet, prolixi enim Xantippae coniugi Socrates moriens respondit lamentanti, quod is innocens moreretur. Atque miserabilis quam nocentem. Hic enim solum iustitiam illic, & causa supplicii. D. Iniusto populi iudicio, R. Expectas vt populus in te rectum videat, quod alio vnquam vidit. Magnum tunc innocentiae argumētum, à nocentibus condemnari. D. Populus immemorem nat. R. Idem hercle non immerito, sed merito in meritum Camillum, de quo nunc loquebar, & Lilius, niq; Scipionem Africanum, alioque Cornelios iudicis agitatos, ad voluntarium coegit auxilium. Innocens condemnor. R. Et regum plerumque iustitiae; sed vindictae sunt, quibus liberis verbum omnia regias emiserit, cuiusque in interitu libertatis fuerit, is lae reus erit maiestatis. D. Sed condemnor. R. Iniusto iudice nullum venenosius est animal, si de se dolent quidem homines, non querunt. Fecit enim quod suum erat, quamuis non quod placitum patris dices erant, qui eos etiam de quibus dixi Socrates, Clodium absoluerunt, quorum vtrum esset innocens rest. Proinde in populus, aut sub regibus, arguere propositum animo esse debet, aspectu quilibet de iudice, si veniant, non desinet ac cum venient.

Si spectare & quærere velinis, quae tandem re, & dicunt, semper potentes sint & omnium ciuium potentis, siue mille sint, siue quotquot ciuitas constituta, id non eo fieri, quod soli ex caeteris ciuibus armis impioribus optimis & fortissimis praediti sint iudices, & fortissimi, aut re vlla simili, sed quod legibus valeant. Midiam.

Oportet vos ipsa veritate ex accusatione & delatione gnita, ita tum sententiam ferre & pro dis: legibus, ut ipsi. Ex ora, contra Diaram.

Leges spectandae sunt, iudices: nam iuxta ea reprobatur esse iuratis, & videre, quanto maiori suspitione esse vulgo censent, quia sua voluntate, & per communitatem admittunt, quam alios, qui causa & improbatum orat. contra Midiam.

Quae iusta cognouistis, hae custodite & meminerite, quae decreueritis, vt iustam, & religionem sententiam sua suadentes feratis. Ex ora, ad Lepin.

Illos iurare oportet, iudices, qui legum vocem referunt, & vestram hanc quae in foro iudiciali eduntur, veritate affectis, non sceleratis ac iniuriis opem latant. Ex ora, contra Phenon.

Quicumque neq; inimicitia, neq; beneuolentia, neq; qua causa ductus, nullam aduersus ea quae noxam non pie sancteq; facit. Ex ora, contra Aristocratem.

Quo exactius quae gesta sunt intellexeris, eo iudicetorem de eis feretis sententiam. Ex ora, contra Phenon.

Centio neq; legum, neq; stipulationis & cautionis vltimem esse vllam, nisi qui pecunias accipit via, se ad pactum hocq; pacto duorum alterum sit, aut vos tamen, qui pactus est, veretur. Ex ora, contra Dium.

Magna est iniuriis & sceleratis omnibus pars, & in ania morum vestrorum lenitas & mansuetudo. Ex ora, contra Midiam.

Eum qui leges & reip. administrationem sibi curat, velut nunc iste, & si nihil aliud, hoc certe habere oportet, lere, ac iudicem de re, latari, quibus populus, & reip. administranda reipub. aduocatum parte dicit.

Ab omni re ea possit, quæ etiam non petentibus impar-
 tum est, ut nullam gratiam, nullumque hominem pluris
 haberi, quam æquitate & iustitiam. *Ex oratione de falsa*
idem.
 Iudex est is, quem non minus bene de nobis existimate, quam
 de eadem nos iudicare velimus. *Cic. pro Ros. Com.*
 Semper iniquus est iudex, qui aut invidet, aut fauet, debetque
 in medio imbecillis esse invidia. *Pro Plane.*
 Abdicantur nonnquam iudices ab institutis suis magnitu-
 dine precant. *Ad. 6. in Ver.*
 Regentes diuitias, iudiciorum religionem veritatemque; solent per-
 gressæ. *Ad. in Ver.*
 Iudici dicantur homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia
 dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua per-
 sonæ mentis, quam veritate, aut præscripto, aut iuris norma ali-
 quæ iudici formula, aut legibus. *2. de Orat.*
 In iudiciis iudicis, meminisse se hominem, cogitare sibi tan-
 tum esse permittit, quantum commissum sit & creditum. Et non
 sibi soli potestatem esse datam, verumetiam fidem habitam
 meminisse posse quem oderit, absoluerit: quem non oderit,
 moderatè: & semper non quæ velit ipse, sed quæ lex & religio
 exigat. Animadvertere, quæ lege reus ceteris, de quo reo
 agatur, quæ res in questione versetur. Cum hæc sunt videnda:
 non illud est hominis magni iudicis, atque sapientiam habere in con-
 sideratione fidei, religionem, æquitatem libidinem autem & in-
 famiam, memum, cupiditates omnes amovere: maximi æstimare
 conscientiam mentis suæ, quam à diis immortalibus accepimus,
 quæ à nobis diuelli non potest. *Pro Cluent.*
 Cum iudici dicenda sententia est, meminerit se Deum habere
 in oculis, id est mentem suam, quam nihil homini dedit ipse Deus di-
 vinitus. *Offic.*
 In iudiciis in hoc, vt non solum quid possit, sed etiam
 quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permittit, meminerit,
 sed quantum committit sit. *Pro Rabir. Posth.*
 Laborant debent iudices non modo quid dicant pro testimo-
 nio, sed etiam quibus verbis utantur, ne quid minus moderate po-
 siverint, ne quod ab aliqua cupiditate proplatum verbum esse videat-
 ur. Valde autem laborare, ne qua significari possit suspicio cupi-
 ditatis, vt cum prodeunt, exultant sit quædam tacita de illis
 conscientie accionis: & cum discedant, ea diligenter conseruata
 in memoria deantur. *Pro Funt.*
 Non contra Rem publicam, neque contra iustitiam ac fi-
 dem, amici causa vir bonus facit, ne si iudex quidem erit de ipso
 accipit enim personam amici, cum induit iudicis. Nam si o-
 mnes hinc sunt, quæ amici velint, non amicis tales, sed con-
 siderantur. *Offic.*
 Iudex semper est verum sequi. *2. Offic.*
 Iudex iudicis, parus ex rebus coniecturam facere vniuersi ius-
 tæ & cupiditatis & incontinentiæ. *9. in Ver.*
 Iudex bonus nemo esse potest, qui suspitione certa non moue-
 rit. *in Ver.*
 Sceptum sequi, calumniatoris est: boni vero iudicis volunta-
 tem iustitiamque defendere. Quæ lex enim, quod
 iudicium, quod magistratus edictum, non infirmari aut
 non potest, si ad verba delictæ voluerimus, consilium autem
 non, quæ scripturæ, & rationem, & auctoritatem relinquamus?
 Non enim ea verba pendet ius, sed verba feruntur hominum con-
 silia & auctoritates: nec verba veniunt in iudicium, sed ea res,
 quæ causis verbis in leges coniecta sunt. *Pro Cecinna.*
 Dubium non est quin omnes omnium pecunie possit sint in eo-
 rum possessione qui iudicia dant, & eorum qui iudicant, quum ne-
 mo nullum possit ad eas suas, nemo fundum, nemo bona patriæ
 habere, cum ad iudicandum detur iudex nequam & leuis, qui de
 iudicibus. *Ad. in Ver.*
 Quam porro subtilem Anacharsis leges arancorum telis com-
 parat, nam vt illis infirmiora animalia retineri, valentiora trans-
 ferri, ita his humiles & pauperes constringi, diuites & potentes
 liberari. *Fal. Max. lib. 7.*
 Malum me vel vos fallit opinio iudicis, si vllam causam ita e-
 gredere deservi in forum posse putatis, cui nulla mendacii vela-
 menta contingant. *Quintil. de Declam. 19.*
 Non ad inlar barbarice veritatis, & tyrannicæ impoten-
 tæ, damnari debet aliquis inauditus, & in pace placida tam di-
 gno. *Luc. Apul. de Aspico au-*
id. 13.
 Iudicium Egyptiorum primarius circa collum imaginem ex
 pto iudicem confectam gestabat quæ vocabatur Veritas. Ego
 circumferre, quam in animo menteque insitam & infixam habere
 iudex non debet dare, neque accipere. *Ælii Spartian. in Descen-*
tion. Nyræ.
 Equus nocens potest esse iudicium, si negare succerit? Equus
 nocens esse potest, si accusasse fuerit? *Anna. Marcell. lib. 18.*
 Iudicium leui & considerati illud est proprium, vt quum ledere

potest, ignoscendi querat causas, non ledendi occasiones. *Idem*
libro 19.
 De via & spiritu hominis, qui pars mundi est, & a iunantium
 numerum complet, laturum sententiam, diu multum que cuncta-
 ti oportet, nec præcipiti studio, vbi irrevocabile factum est, agita-
 ri. *idem, lib. 29.*
 Omnes hoc natura comparatum habent, vt ex suis rebus dome-
 sticis iudicium faciant de iis quæ aliis dicuntur, & quod credibile
 est, non credendum existimant. *Dion. Halic. lib. 5.*
 Cunctator esse debet, qui iudicat de salute. Alia sententia potest
 corrigi, de vita in factum non paritur immutari. Signa tua abas-
 tores timeant, fures pauescant, latrones perhorreant: innocentia
 tantum læta respiciat, dum libiauxilia venisse credit, quæ legum
 disciplina transmittit. Nemo redemptionibus, tuum bello defleat.
 Gladius conditur vbi aurum suscipitur. Tute intermen reddis, si à
 virili animo cupiditate recesseris. *Cassiod. lib. 7. epist. 1.*
 Prorsus perualidum, quod multi furto non erubescunt, quod
 multi adulterio gloriantur. Nam sacrilegia minuta puniuntur,
 magna in triumphis feruntur. *Seneca, ad Lucilium.*
 Adpetendum properat, qui cito indicat. In iudicando cri-
 minosa est sceleritas. *idem in Tronariis.*
 Si inflammare sacras aedæ voluisse, si sacerdotes impios iugulari
 gladio, si bonis omnibus necem intrusisse diceremur: præceteram
 tamen sententia confesum consuetudinem punisset. *Lucilius de*
Consil. lib. 1. prof. 4.
 Facibus obedire plarunq; potestatis necessitas cogit: parere iu-
 dici priuato, sola sententiarum probitas facit. Vnde nobis plus lau-
 dis videtur habere voluitarius iudex, quando ad audientiam non
 eligitur, nisi qui iustus esse moribus æstimatur. *Cassiod. lib. 9. epist.*
 17. Tandem iudex dicitur, quando iustus putatur: quia nomen
 quod ab æquitate sumitur, per superbiam non tenetur. *idem.*
 Professionem contra esse iustitiæ legum penitus iudices ordina-
 re: quia non facile erroris vitio delictis, quem doctrina purgauerit,
 idem.

ΑΡΟΦΗΤΗΕΜΑΤΑ.

Refores Arelatensis quibus ob alapam episcopo suo inter sacri-
 ficium illatam, accusatus apud Othonem primum Romanorum
 Imperatorem, capitis damnaretur, archiepiscopus vero, cum
 reliquis episcopis, abbatibus, principibus intercederet, vt hoc
 sanguinis iudicium suspenderetur: Rex hoc audiens. Non æquum
 est, inquit, vt rectum Imperatoris iudicium executioni non man-
 detur, cum non conueniat vel vllam verbum à principis ore frustra
 egredi. *Munster. viciat. l. 2. Cosmograph. vbi de Arelato.*
C. Lucilius dicere solebat, nolite se sua scripta legi, nec à doctissi-
 mis, nec ab indoctissimis: quod hi nihil intelligerent, illi plus fa-
 perent quam vt possent illorum iudicio satisfacere. Id exprimebat
 huiusmodi versu trochaico.
Perfium non cura legere: Lælius Decimium volo.
 Erat Perius illius ætatis omnium doctissimus habitus: Lælius
 erat vir bonus, & non illiciter, sed nihil ad Perfium, *Resert. M.*
T. cum aliis aliquot locis, cum lib. de Orat. 2.
Pythagoras, qui de malis, inquit, penas non sumunt, bonos af-
 fici volunt iniuriis. *Scob. serm. de magistratu.*
Democritus, Damnandi sunt (aicbat) nec absolueri, qui ali-
 quid dignum exilio, aut vinculis, aliaue pena committunt. Si quis
 vere temere absoluerit, lucris aut voluptatis gratia iniuste facit, &
 iniustiam ei cordi esse necessarium est. *Scob. serm. 44.*
Lambachus, Malum iudicium omnis mali causam esse dicebat.
Scob. eod. serm.
C. Flavius apud populum reus actus, accusante C. Valerio,
 quum quatuordecim tribuum suffragis damnatus esset, proclama-
 uit. Se innocentem opprimi, cui Valerius æque clara voce re-
 spondit: Nihil sua referre, nocens an innocens perist. Ea vox tam
 violenta, reliquis tribus reo conciliauit, itaque reus, quem pro-
 stratum credebatur, ab solutus est. *Eras. lib. 5. apoph.*
Quintus Calpurnius ex prætura Hispanienis accusatus à Gallis,
 quum sensisset iudicibus pecuniam contra se datam, in eos iudices
 qui paruo pretio corrupti eum damnauerant, exclamauit: Ido-
 neam mercedem pro meo capite pacifici debuistis. *Brus. libro libro*
3. capite 10.
Bian dicere solebat, se male inter inimicos quam amicos iudi-
 care. Nam ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex ini-
 micis autem alterum amicum fore. *Brus. lib. 3. c. 10.*
Democritus, Optimus (inquit) iudex esse iudicatur, qui cito
 intelligit, & lente iudicat. Alterum quidem est beneuolentiæ, al-
 terum autem diligentis exquisitiæ. *Anton. serm. de incorruptis*
ouilibibus.
Idem addebat, nihil inconsiderate agendum in iudicio, sed prius
 deliberandum: nec cogitatione festinandum, vt aliquid plus quam
 liceat dicatur: nec lente & constanter appetitio accurate exercenda
 est, nec ad gratiam immutanda: nam inconstans, & leuis temerario
 deterior est. *Eod. serm.*
Themistocles oratus à Simonide poeta, vt amicum non adeo
 iustam causam habentem quam commendatissimum haberet:
 respondit, Nec Simonidem fore bonum poetam, nisi mensuram
 modum.

modumque in canendis carminibus, quae scribebat, curaret: Neque se bonum praetorem habitum iri, si legibus ac iustitiae, alicuius gratiam praeposuit. *Fulg. l. 6. c. 4. Et Plur. in apoph.*

Arcturus dicebat iudicem & aram idem esse: pariter enim ad utrumque confugiunt, qui iniuria afficiuntur. Sentientes tales oportere iudices esse, vt oppressis sint praesidio. *Refert. Ariff. Rhei. 5.*

Aristides quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quo Aristidem irritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille laesisset eum; Aristides interpellans hominem, ista nunc, inquit, missa fac bone vir, & si quid te laesit eloquere: tibi enim in praesentia, non mihi iudex sedeo. *Plutarchus in aristide.*

Alcmenes. Cuidam ab Alcмене sciscitanti, quamobrem seniores apud Lacedaemonios plures dies sumerent ad cognoscendum in causis capitalibus: & si quis fuerit absolutus, nihilominus obnoxium sit legi? Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigendi consilium potestas: oportet autem a causa liberatum, obnoxium manere legibus, quod fit, vt secundum eandem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc temperamento prouisum est, ne vel occidatur innocens, vel effugiat nocens: qui quamuis errore iudicium sit absolutus, potest eadem lege denou conueniri, poenaque dare legibus. *Plur. in Lacon.*

Lyfias dicebat iudices eadem mente praeditos esse debere, quae legislatores. *Stob. serm. de magistratu.*

Idem, interrogatus, cur munera a Messeniis oblata non accepisset? Quoniam in leges iustitiae grauius peccassem, inquit. Maluit vir prudentissimus bona conscientia iudicare, quam propter munuscula a iustitiae tramite turpiter discedere. *Plur.*

Agefilas, cum in causa quadam iudex esset, & is qui accusabat recte dixisset: patronus vero male, qui tamen subinde repeteret, Agefilam decere, vt legibus optularetur, perinde ac si optimam haberet causam: hominis improbitatem reprehendens, ait: Si quis domum tibi oppugnaret, aut vestem arriperet, num expectares vt architectus aut factor tibi esset auxiliium laurus? Quo dicto iudicabat, iudici nequaquam conuenire, vt optularetur iis qui contra leges aliquid delicti admiserunt. *Plur. in Lacon. apoph.*

Hippodromus Sophista, Clementi tragediarum actori longe praestantissimo, quum apud Amphictyones optime rege gesta negata esset victoria, quod Byzantius esset, atque id temporis Byzantium a Romanis oblideretur, proliens clamauit: Valent applaudentes, ac perperam dere iudicantes: Ego, inquit, Clementi victoriam decerno. Quum alter histrio appellasset Cafaem, obtinuit Hippodromi suffragium. *F. hylot. in siphistis.*

Epithemus, Nihil est, inquit, quod etiam qui praest magis deceat, quam vt neminem vel superbe contemnat, vel indecore admiretur, sed ex aequo omnibus praestet. *Ant. sermon. de iudicibus incorruptis.*

Sequentia dicta etiam eius sunt. Sicut vera trutina, neque a bona & concinna corrigitur, neque per fallam examinatur: sic etiam iustus iudex, neque a iustis castigatur, neque apud iniustos iudicatur. Minime in iudiciis delinques tibi ipse in vita tua delicta caueris. Melius est, sententia iuste pronuntiatam reprehendi ab eo qui merito suo damnatus est: quam si iniuste iudicaueris, iure a natura vituperari. Quemadmodum Lydius lapis indicat aurum, non autem ab auro examinatur: sic & homo qui iudicandi facultate polleret. Turpe fuerit iudicem ab aliis iudicari. *Stob. serm. 9.*

Machetas. Philippus Macedo Machete cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormidabundus, nec satis attentus ad iuris aequitatem: itaque sententiam tulit aduersus Machetam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sententia appellare, rex iratus, ad quem? inquit, nam appellandi verbum monarchis est iniustum. Hic Machetas: ad te ipsum, o rex, inquit, si expergiscaris & attentius audis causam. Ac tum quidem surrexit rex. Ceterum posteaquam causam apud se melius perpendisset, intelligeretque Machetam factum iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetas, ipse persoluit. In vno facto, quot regiae virtutis argumenta! Non perferuerat irasce & prouocanti, & insolentiam publice obicienti: sed per otium rem animo accuratius considerauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiaeque moderatio: illud vero prudentiae, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando austeritatem non proderet, multam priuatum perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit. *Plur. in apoph.*

Idem, Harpalus pro Cratere propinquo ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petiit a Philippo, vt reus multam quidem solueret, sed a causa liberaretur, nec damnatus hominum maledictis exponeretur. Hic vero Philippus: Praestet, inquit, vt ipse male audiat, quam vt nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione. *Plur.*

Idem. Duo partes scelerosi sese iniuicem accusabant, cognoscente Philippo, rex audita causa pronunciauit, vt alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Graece sonat iucundius, quod *Phi. vi.* & ad fugientem pertineat, & ad exulantem, fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed utrumque damnauit exilio. *F. l. vi.*

Alexander orante accusatore, altera manu claudere. Interrogatus, cur id faceret? respondit: dandus est audiendi locus. *Antonius in Melite per sic recenset:* Initio quum in causis capitalibus iudicatore alteram aurem occludebat: rogatus, cur id faceret, integram seruo reo.

Antigonus. Frater Antigoni Marfias litem habebat postulabat, vt causa domini cognosceretur. Qui dandus inquit, praeter ius agimus, melius fit in fono dandus. Non impetrauit hoc a rege frater suus, sed a iustitia. Si iniustam causam haberet te scis, cur lingua tua fugis hominum conscientiam, & ad domestica pertrahis? non cariturus sinistra ciuium suspitione nam causam viceris. *F. l. vi. in apoph.*

Anriphion. Si peccandum sit in iudicando, praestitutum autem absoluerit iniuste quam iniuste potestatem peccatum est, hoc vero impietas. *Stob. serm. 10.*

Scipio minor. C. Liuium praetorem cum iudicasset, qui, virum scio peccasse: verum quoniam nullum iudicium possum simul & accusator esse, & iudex. Si hoc a rationis & iustitiae exemplum. *F. l. vi. in apoph.*

M. Antonius. Diceret iolebat, priuatos quidem habere iudices: principum autem nullum esse alium Deum. *Dion. Nicetas & Xiphilinus in eius vita.*

9 SIMILITUDINE

Basilii. Quemadmodum is qui sagittam tendens diriget: nec vitra, nec citra, nec vitrosque, errando excidet: Ita rectus iudex factiabit, nec in iudicando cillabit. *In iulianum Marryem.*

Epithemus. Vt iusta bilax sic trutina nec a trutina, nec a falsa iudicatur: Sic iudex iustus neque a natura, nec ab iniustus arguitur. *Apud Maximam serm. Stob. serm. 5. De iustitia.*

Roterodami. Vt diametrum siue dimetens sic ab aequo, medianque figuram diuidit, vt utraque ipsa aequale: Ita iudex neutram partem debet esse praestantissimam.

Vt qui acris cupiunt perspicere, alterum oculum ita iudex rectus intelligit iustum, si nullus peritiora cecur. In siml.

Vt sol non alius est pauperi quam diuiti, sed omnibus: Ita iudex personam spectare non debet. Sed rectus.

ADAGIA

Ex Iouis tabulisteis. Ex tot diebus dicitur iudex Pro certo est inauditabili teste.

Atticus testis. Atticus testis, ut iustus iudex, Pro probatissimo atque incorruptissimo teste. *Quid iudicium corquet in testem tuum, non in coram reo.*

Rhadam antheum iudicium. Vbi quatuor equi, De incorrupte iudicantibus.

Touis suffragium. Dicitur suffragium, Dicitur sacrum & inuolatum.

Minerue suffragium. Dicitur Minerue suffragium, Dicitur Dometicus testis, dicitur a puere.

Vbi quis ipse laudat, quasi domus testem habeat, non auditum.

Corrupta iudicia. In eos, qui corrupte iudicant, aut suffragium ferunt, sed ad priuatum commodum respiciunt, sua quoque leges opprimunt, competet illud Homeri.

Ex dicitur in dicitur. Ex dicitur in dicitur, Qui per vim in populi curi communita non deprauiant, ac iustitiam deperdere cessant.

Heteromalia cautia. Heteromalia cautia, Dicitur apud Graecos, qui ab altera dicitur, qui la praesente qui contradiat. Vt iudex non dicitur, damnat absentem.

Deserta cautia. Deserta cautia, Cum venio repugnant. Itaque deserta cautia, cum venio nullo contrapugnant.

Ne de lite pronunties. Ne de lite pronunties, Ne de lite pronunties, Ad mouet, non temere pronuntiaudum de quibus citrog, diligenter cogita.

EXEMPIA BIBLICA. Iudicium bonorum exempla: Moyses, Exod. 18. Serp. Iud. 3. & 10. Thola, 10. Serp. 11. Leptho, 10. 7. Serp. 10. Iomon, 1. Reg. 3. v. 28. Iudicium iniquorum exempla: Iud. 27. v. 6. Mar. 15. v. 14. Luc. 23. v. 14. Iud. 27. v. 6.

PC

Pol

Iudicium rapacitas damatur, Amos. 2. v. 6. Iudices pro...

PROFANA EXEMPLA.

Atheniensium publicarum & priuarum species apud Athenienses...

HEROGLYPHICA.

Sed & ab ista manus ipse hieroglyphicum suum habuere...

Iudicium diuinum.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Iudicium diuinum inexcusabile, ob potentia iramensitatem...

non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam...

Magnus es Domine in aeternum, & in omnia secula regnum tuum...

Porro triumphator in Israel non parceret, & paenitudine non...

Iustus es Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt: & omnes viae...

Ab sit a Deo impietas, ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis...

Tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Psal. 61.

Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. ius.

Non enim subtrahet proloam cuiusquam Deus nec verebitur...

Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum...

Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura. 28.

Ecce omnes animae meae sunt. Vt anima patris, ira & anima filii...

Idcirco vnumquemque iuxta vias suas iudicabo domus Israel, ait Dominus Deus. 18.

Qui reddet vnicuique secundum opera sua. Ibid.

Et si patrum inuocatis eum, qui sine personarum acceptione iudicat...

Non parcam ei & verbis potentibus, & ad deprecandum compolitus. Job. 41.

Propter quod irritauit impius Deum, dixit enim in corde suo, non requiret. Psal. 9.

Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam...

Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die Domini...

Ego enim Dominus & non mutor. Malach. 3.

Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi. Magni consilio...

Certe vides, filii hominis, quae seniores domus Israel faciunt in tenebris...

Ipe reuelat profunda & abscondita: & nouit in tenebris constituta, & lux cum eo est. Dan. 2.

Et erit in tempore illo, & scrutabor Ierusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in faecibus suis...

Domini iustus in medio eius non faciet iniquitatem, Mane, mane iudicium suum dabit in luce: & non abscondetur. Nesciunt autem iniqui...

Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & peritris, & qui calumniantur mercedem mercentium...